

A 1601/kultur

Tekijä(t):
Kulttuuri- ja
koulutusvaliokunta

Dnro 13-00143-1

Valiokuntaehdotus lasten oikeuksien huomioimisesta kouluissa

1. Valiokunnan ehdotus

Kulttuuri- ja koulutusvaliokunta ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksille,

että järjestetään ja toteutetaan yhteinen koulupäivä (esimerkiksi 20. marraskuuta 2014), jolloin kaikki Pohjoismaiden koulut huomioivat YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 25-vuotispäivän niin, että oppilaat saavat kuulla ihmisoikeuksista, demokratiasta ja kansalaisuudesta lapsen näkökulmasta tarkasteltuna. Päivä tulee sen jälkeen järjestää kerran vuodessa, jotta lasten oikeuksiin kiinnitetään huomiota myös tulevaisuudessa.

että järjestetään Pohjoismaiden lapsille tarkoitettu tasa-arvoisuutta käsittelevä konferenssi. Konferenssin tavoitteena on kerätä ideoita siitä, miten haavoittuvassa asemassa olevat lapset saataisiin parhaiten mukaan päätösprosesseihin. Myös muun muassa maahanmuuttajien ja alkoholistien lapsia sekä köyhiä ja toimintarajoitteisia lapsia on kuultava. Miten voimme varmistaa sen?

että Pohjoismaiden parlamenteissa järjestetään ja toteutetaan – yhteistyössä Pohjoismaiden neuvoston kanssa – samana päivänä (esimerkiksi 20. marraskuuta 2014) lapsi- ja nuorisoparlamentti, jossa lapset keskustelevalt tärkeistä aiheista lasten, demokratian ja oikeuksien näkökulmasta.

että kehitetään lasten oikeuksia käsittelevä pohjoismainen sovellus lasten käyttöön ja koulujen opetusmateriaaliksi.

että Pohjoismaissa käynnistetään ja tehdään kehitystyötä, jossa kuullaan lasten ja nuorisoneuvostojen mielipiteitä ja pyritään siten kehittämään ja uudistamaan virallista pohjoismaista yhteistyötä siten, että se vastaa myös lasten ja nuorten oikeuksia, ideoita ja toiveita.

että toteutetaan edellä mainitut aloitteet, ottaen huomioon mietinnössä esitetyt mielipiteet, mielellään yhteistyössä UNICEFin kanssa, jonka eri Pohjoismaiden edustajista koostuvalla työ- ja verkostoryhmällä on erityistä asiantuntemusta edellä ehdotetuista aloitteista.

2. Taustaa

YK:n lapsen oikeuksien sopimus täyttää ensi vuonna 25 vuotta. Lasten oikeuksia ja myötämääräämisoikeutta juhliitaan ympäri maailmaa 20. marraskuuta 2014.

Pohjoismaiden pääministerit ovat valinneet tämänvuotisen Pohjoismaiden neuvoston istunnon huippukokouksen aiheeksi Nuorten Pohjolan. Se on hienoa. Sopimuksen hyväksymisen jälkeen on otettu monta edistysaskelta. Pohjoismaiden useimpien opetussuunnitelmien mukaan kouluissa tulee opettaa demokratiaa, kansalaisuutta ja lasten oikeuksia, ja useat kansalaisjärjestöt puoltavat erityisesti tätä sen lisäksi, että ne ottavat lasten edut yleisesti huomioon. Lasten auttavat puhelimet ja lapsiryhmät ovat tunnettuja toimia, jotka voivat auttaa suoraan vaikeassa perhe- tai elämäntilanteessa olevia lapsia.

UNICEF tekee paljon töitä asian parissa. Se on perustanut lasten paneeleja tavoitteena kuunnella lapsia ja saada heidät suoraan kehitystyön kärskeen. UNICEF puolustaa lasten oikeuksia ja on esimerkiksi käynnistänyt uuden oikeuksia huomioon ottavia kouluja koskevan hankkeen (*Rights Respecting School*). Näistä kouluista on jo saatu hyviä tuloksia, koska tässä hankkeessa mukana olevat oppilaat viihtyvät koulussa huomattavasti paremmin ja heidän osaamisensa oppiaineissa on parantunut. On olemassa monia hyviä esimerkkejä lasten kuulemisesta ja siitä, että lapset ovat edustettuina tasavertaisina kansalaisina.

3. Valiokunnan näkemykset

Hyvistä aloitteista ja esimerkeistä huolimatta kulttuuri- ja koulutusvaliokunta katsoo, että juuri nyt on oikea hetki tehdä enemmän lasten oikeuksien takaamiseksi ja parantamiseksi. On todistettavissa, että omista oikeuksistaan tietoa saavien lasten resilienssi lisääntyy. Esimerkkinä mainittakoon, että kun kansalaisjärjestöt pitävät lapsille tarkoitettuja työpajoja ja kuuntelevat lapsia, kunnat saavat sen jälkeen huomattavasti enemmän ilmoituksia lapsiin kohdistuvista rikkomuksista. Lapset alkavat tiedostaa oikeuksiaan ja mahdollisuuksiaan ja ilmoittavat avoimemmin ongelmistaan esimerkiksi lasten auttavalle puhelimelle. Resilienssin avulla lapset selviävät paremmin koulussa sekä ympäröivässä yhteiskunnassa. Kaikissa Pohjoismaissa ollaan yhtä mieltä siitä, että kouluissa tulee opettaa oppilaille heidän oikeuksistaan. Opetus on kuitenkin hyvin sattumanvaraista. Opettajat kertovat harvoin ihmisoikeuksista tai lasten oikeuksista ja niitä koskeva opetus on usein hyvin sattumanvaraista. Monet ehkä ajattelevat, että lasten oikeuksia koskeva sopimus on ajankohtainen vain kolmannen maailman maissa. Mutta Pohjoismaissa on vielä paljon tehtävää. Poliitikot, päätöksentekijät, opettajat ja muut toimijat voisivat päättää pitää lapsia tasavertaisina oikeudenomistajina aikuisten rinnalla, tosin huomioiden lasten tarvitseman erityisen suojelun.

Lapset tulee nähdä aktiivisina kansalaisina ja kuulla enemmän heitä koskevissa asioissa – eikä vasta 18-vuotiaina. Silloin on liian myöhäistä. Tosi asia on, että Pohjoismaissa vaaleihin osallistuminen on vähenemässä. Nuoret eivät liity poliittisiin puolueisiin, ja demokratiaan kohdistuu sen vuoksi paineita. Kulttuuri- ja koulutusvaliokunta katsoo siksi, että nyt on korkea aika kiinnittää huomiota itse nuoriin. Kuten aiemmin on mainittu, UNICEFin johdolla on jo perustettu oikeuksiin huomiota kiinnittäviä koulu-

Pohjoismaiden neuvosto

A 1601/kultur

Tekijä(t):
Kulttuuri- ja
koulutusvaliokunta

Dnro 13-00143-1

Pohjoismaiden neuvosto

A 1601/kultur

Tekijä(t):
Kulttuuri- ja
koulutusvaliokunta

Dnro 13-00143-1

ja, jotka parantavat oppilaiden hyvinvointia, viihtyvyyttä ja erityisesti osaamista oppiaineissa. Valiokunnan mielestä tätä työtä ei voida siirtää pelkästään UNICEFin kaltaisille organisaatioille. Pohjoismaiden neuvoston kulttuuri- ja koulutusvaliokunta haluaa kehottaa Pohjoismaiden hallituksia osallistumaan suoremmin tähän työhön. Pohjoismaat voivat työskennellä huomattavasti määrätietoisemmin lasten oikeuksien parissa.

Pohjoismaissa on pitkät perinteet muun muassa demokratian, rauhantutkimuksen, konfliktinratkaisun ja ihmisoikeuksien parissa. Oppilaiden kouluviihtyvyyttä voidaan kuitenkin parantaa edelleen huomattavasti monissa kouluissa. Ongelmina on edelleen syrjäytymistä, kiusaamista, yhteisön ulkopuolelle jääviä oppilaita, minkä seurauksena viihtyvyys kärsii ja osa oppilaista suoriutuu heikosti eri oppiaineista. Emme voi sallia tällaista Pohjoismaissa. Meillä ei ole varaa siihen.

Kulttuuri- ja koulutusvaliokunta katsoo, että lapsen oikeuksien 25-vuotisjuhluvuosi tulee huomioida kaikissa Pohjoismaissa – samanaikaisesti. Se olisi luonnollinen tilaisuus kaikille Pohjoismaille osoittaa lasten olevan tasavertaisia kansalaisia, joilla on oikeus tulla kuulluiksi ja kuunnelluiksi sekä osallistua päätöksentekoprosesseihin tasavertaisina aikuisten kanssa. Lapset haluavat mielellään mukaan. He ottavat vastuuta, kun heitä osallistetaan. Tehtävän ratkaiseminen täysin on kuitenkin suuri haaste. Aikuisten on oltava valmiita luopumaan vallasta antaakseen tilaa lapsille. Aikuisten on oltava valmiita kuuntelemaan lapsia ja pitämään heitä tasavertaisina yhteistyökumppaneina. Tämä voidaan toteuttaa monin eri tavoin.

Valiokunta ehdottaakin, että Pohjoismaiden parlamentit järjestävät yhteisen nuorisoparlamenttipäivän (esimerkiksi 20. marraskuuta), jolloin nuoret valtaavat Pohjoismaiden parlamentit. Pohjoismaiden hallitukset voivat lisäksi päättää pitää ensimmäistä kertaa yhteisen päivän kaikissa kouluissa eri puolilla Pohjolaa 20. marraskuuta 2014 lapsen oikeuksien sopimuksen 25-vuotisjuhluvuoden kunniaksi kiinnittämällä näin huomiota demokratiaan, kansalaisuuteen ja oikeuksiin lasten näkökulmasta. Oppilaiden tulee kokea koulu hyvin toimivana ja mielekkäänä ja kaikki osallistavana laitoksena. YK:n lapsen oikeuksien sopimusta ei tule käsitellä pelkästään kolmannen maailman maissa kaukana Pohjoismaista. Meillä on poliittinen velvollisuus kiinnittää erityishuomiota lasten oikeuksiin ja parantaa niitä – mutta sen tulee tapahtua lasten omilla ehdoilla.

4. Päätelmät

Edellä esitetyn perusteella kulttuuri- ja koulutusvaliokunta ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden hallituksille,

että järjestetään ja toteutetaan yhteinen koulupäivä (esimerkiksi 20. marraskuuta 2014), jolloin kaikki Pohjoismaiden koulut huomioivat YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 25-vuotispäivän niin, että oppilaat saavat kuulla ihmisoikeuksista, demokratiasta ja kansalaisuudesta lapsen näkökulmasta tarkasteltuna. Päivä tulee sen jälkeen järjestää kerran vuodessa, jotta lasten oikeuksiin kiinnitetään huomiota myös tulevaisuudessa

että järjestetään Pohjoismaiden lapsille tarkoitettu tasa-arvoisuutta käsittelevä konferenssi. Konferenssin tavoitteena on kerätä ideoita siitä, miten haavoittuvassa asemassa olevat lapset saataisiin parhaiten mukaan päätösprosesseihin. Myös muun muassa maahanmuuttajien ja alkoholistien lapsia sekä köyhiä ja toimintarajoitteisia lapsia on kuultava. Miten voimme varmistaa sen?

Pohjoismaiden neuvosto

A 1601/kultur

Tekijä(t):
Kulttuuri- ja
koulutusvaliokunta

Dnro 13-00143-1

Pohjoismaiden neuvosto

A 1601/kultur

Tekijä(t):
Kulttuuri- ja
koulutusvaliokunta

Dnro 13-00143-1

että Pohjoismaiden parlamenteissa järjestetään ja toteutetaan – yhteistyössä Pohjoismaiden neuvoston kanssa – samana päivänä (esimerkiksi 20. marraskuuta 2014) lapsi- ja nuorisoparlamentti, jossa lapset keskustelevat tärkeistä aiheista lasten, demokratian ja oikeuksien näkökulmasta.

että kehitetään lasten oikeuksia käsittelevä pohjoismainen sovellus lasten käyttöön ja koulujen opetusmateriaaliksi.

että Pohjoismaissa käynnistetään ja tehdään kehitystyötä, jossa kuullaan lasten ja nuorisoneuvostojen mielipiteitä ja pyritään siten kehittämään ja uudistamaan virallista pohjoismaista yhteistyötä siten, että se vastaa myös lasten ja nuorten oikeuksia, ideoita ja toiveita.

että toteutetaan edellä mainitut aloitteet, ottaen huomioon mietinnössä esitetyt mielipiteet, mielellään yhteistyössä UNICEFin kanssa, jonka eri Pohjoismaiden edustajista koostuvalla työ- ja verkostoryhmällä on erityistä asiantuntemusta edellä ehdotetuista aloitteista.

Oslossa 29. lokakuuta 2013

Anu Urpalainen (kok.)

Göran Montan (M), puheenjohtaja

Harry Jansson (ÅC)

Ingebjørg Godskesen (FrP)

Jorodd Asphjell (A)

Karen Ellemann (V)

Kristen Touborg (SF)

Liselott Blixt (DF)

Rasmus Lynghøj (S)

Róbert Marshall (Björt framtíð)

Svein Harberg (H)

Valgerður Gunnarsdóttir (Sj.)

Pohjoismaiden neuvosto

A 1601/kultur

Tekijä(t):
Kulttuuri- ja
koulutusvaliokunta

Dnro 13-00143-1

Pohjoismaiden neuvosto

A 1601/kultur

Tekijä(t):
Kulttuuri- ja
koulutusvaliokunta

Dnro 13-00143-1